

Beneath the City **Sota Ciutat**

Josep M. Fort

The city as a structure, the relationship between her elements, her nerve centres and her residual areas, the iconographic presence of buildings, or even the value of the peripheric landscape in contrast with a frozen centre (as representatives of specific aesthetic and cultural values characteristic of the new contemporary scene) are manifestations of a reality at ground level, resting on the soil, extending over it and reaching up towards the sky. It is above this ideal "zero feet above sea level" that everything observable, worthy, exportable as an image or even as a spectacle takes place. In the subsoil, however, operations have something archaic or primary about them. In the darkness, the absence of regulations and aesthetic concerns means that it is technical precision that dominates in favour of mobility, of ease of passage and the efficient working of circuits.

The great subterranean works of urban infrastructure have today acquired a vigour reminiscent of the expansive force that typified many cities throughout the XIX century. Freed from the legal or cultural restrictions in force, these potent installations respond to a constructional logic that distances them from any doubt or fragility and endows them with a definitive, permanent and constantly present character; and it is possibly in sanitary networks (by definition subordinate and serving installations) where these traits appear with greatest significance. The ultimate objective of exhibitions such as the one entitled "Sota la Ciutat" (Beneath the City), held in Barcelona during May and June on the occasion of the centenary of the city's first sewerage plan, the work of the engineer García Fària, or of cycles of lectures and seminars on infrastructures, such as those of the recent Construmat and Barnatec fairs, is clear. The extraordinary opportunity offered by the building of the Olympic Village (the creation of part of the city as a simultaneous, global operation) has made it possible to compare the magnitude and the relative cost of its different component parts. In this case it has been possible to verify that these networks, apparently secondary in the configuration of the new urban fabric, account for 25% of the total cost of the new city.

La ciutat com a estructura, la relació entre els seus elements, els seus punts neuràlgics i els espais residuals, la presència iconogràfica de l'edificació o, fins i tot, el valor del paisatge perifèric contraposat a un centre congelat —com a representants d'uns determinats valors estètics i culturals propis de la nova escena contemporània— són manifestacions d'una realitat sobre el nivell del terra, recolzada sobre el sòl i que s'estén per damunt d'ell cap al cel. Per damunt d'aquesta "cota zero" ideal té lloc tot el que és presenciabile, digne, exportable com a imatge o fins i tot com a espectacle. Al subsòl, però, les operacions tenen alguna cosa d'arcaic, de primari. En la foscor, l'absència de reglaments i de preocupacions estètiques permet que sigui la precisió tècnica la dominant en benefici de la mobilitat, de la facilitat de pas, del funcionament eficaç dels circuits. Les grans obres subterrànies d'infraestructura urbana adquireixen actualment un vigor que recorda la força d'expansió que van tenir moltes ciutats al llarg del segle XIX. Alliberades dels condicionants legals o culturals existents, aquestes instal·lacions potents responen a una lògica constructiva que les allunya de qualsevol dubte o fragilitat per dotar-les d'un caràcter definitiu, permanent i constantment present. I és possiblement a les xarxes de sanejament —instal·lació servidora i subordinada per definició— on aquests trets apareixen amb major significació. El motiu final d'exposicions com ara la denominada "Sota la ciutat" (celebrada els mesos de maig i juny a Barcelona amb motiu del centenari del primer pla de sanejament de la ciutat, obra de l'enginyer García Fària) o de cicles de conferències i seminaris sobre infraestructures, com els de les recents fires "Construmat" i "Barnatec", resulta evident. L'ocasió poc usual que la realització de la Vila Olímpica oferís —la creació d'una part de la ciutat de manera global i simultània— ha permès comparar la importància i el cost econòmic relatiu de les diverses parts que la componen. En aquest cas s'ha constatat com aquestes xarxes, aparentment secundàries en la configuració del nou teixit, s'emportaven el 25% del cost total de la nova ciutat. En aquest sentit, no hi ha dubte que l'aprofitament del subsòl planteja qüestions interessants. La propietat del sòl

In this sense there can be no doubt that the exploitation of the subsoil poses interesting questions. The ownership of surface land is subject to wide-reaching regulations, and while delimitations in terms of aerial and maritime spaces are perhaps prone to certain ambiguities, they too are defined. By contrast, the possibilities of passage in the subsoil pose all kinds of unknown legal and property quantities. From the constructional point of view it is possible to cross the city underground and produce different constructions at different depths without there being any form of interference or repercussions. Given the agglomeration, the complexity and the overload of activities in areas that have become insufficient or inadequate, the recovery of the surface as a

place of sojourn takes the form of the transfer of circulation routes, both human and of installations, to the subsoil, thus recuperating notions such as those of the specialisation of public spaces postulated by the Modern Movement: nevertheless, reality has replaced extension by superimposition of activities; activities superimposed on different levels can be separated only by a few metres and can establish diverse relationships between themselves and the surface. If we direct our gaze towards what is happening under our feet, collectors and sewers appear as the outer ring of a long chain of installations and services that permit the existence of an apparent world, emerging before our very eyes and the origin of

their need. These "self-denying" elements, the initial destiny of undesirable but inevitable residues, are the most significant example of the serving component. They do not embellish the city; they simply make her possible. They are faceless elements and as such difficult to comprehend as specifically located physical elements with a determined form. "Beneath the City" is a non-place, a parallel non-city that collides with the skin of the terrain that obsessively controls her; an absence that reminds us of Graham Greene's third man, implicit but nonexistent, comprehensible and justifiable only by reduction to the

en superfície és ampliament regulada, les delimitacions dels espais aeris i marítims contenen potser certes ambigüitats, però també estan definides.

En canvi, les possibilitats de pas pel subsòl planteja tota mena d'incògnites legals i de propietat. Es constructivament possible travessar la ciutat per sota i realitzar diverses construccions a profunditats diferents sense interferències ni repercussions.

Davant l'aglomeració, la complexitat i la sobrecàrrega d'activitats en espais que han quedat insuficients o inadequats, la recuperació de la superfície com a lloc d'estada passa per la desviació de les circulacions, tant la humana com la d'instal·lacions, cap el subsòl, recuperant així

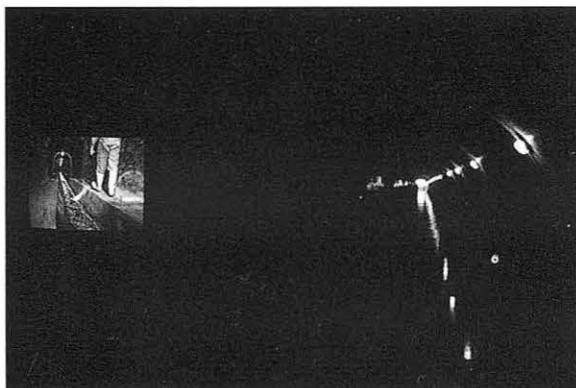
nocions com ara les de l'especialització dels espais públics postulada pel Moviment Modern: la realitat, no obstant això, ha substituït l'extensió per la superposició d'activitats; activitats superposades a diferents nivells poden estar separades només per uns metres i establir relacions diverses entre elles i amb la superfície. Si dirigim la mirada cap al que passa sota els nostres peus, els col·lectors i les clavegueres apareixen com la darrera anella d'una llarga cadena d'instal·lacions i de serveis que permeten l'existència del món aparent, emergent davant dels nostres ulls i que és l'origen de la seva necessitat.

Aquests elements "abnegats", destinació inicial dels residus no desitjats però inevitables, són l'exemple més significatiu del component servidor.

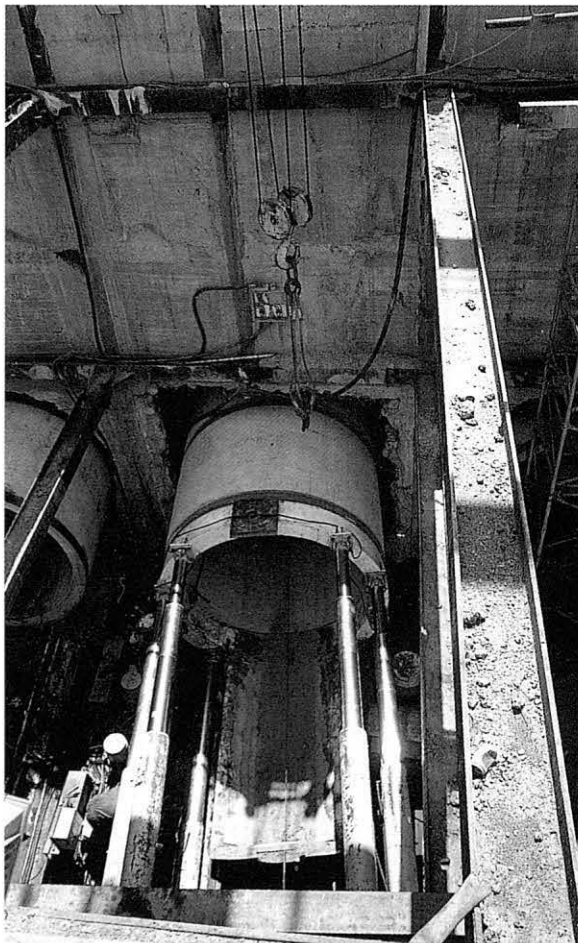
No embelleixen la ciutat, sino que senzillament la fan possible.

Es tracta d'elements sense rostre i, per tant, difícilment comprensibles com a elements físics localitzats concretament i amb una forma determinada. "Sota la ciutat" és un no-lloc, una no-ciutat paral·lela que topa amb la pell del terreny que la controla amb obsessió.

Una absència que ens recorda el tercer home de Graham Greene, implícit però inexistent, només comprensible i justificable per reducció a l'absurd però literalment invisible, present únicament per necessitat.

absurd, and literally invisible, present only through necessity. Sewers appear among us not as a fact but as a functional value. The important element is not the duct but rather dynamics of transport, the evacuation, and this distances us from the old clichés of the world of architecture, depending ever on quietude and stability, with movements as slow as the magnitude of the inertia they must overcome. Far removed from architecture seem concepts such as mobility, velocity, and even more so acceleration. The world of dynamics, of mobility, of fluids, of transport and of communication is acquiring special importance. Engineering, which focuses attention on all aspects of movement, of function and of process, is giving rise to a parallel city, characterised by flow and complementary to the static city, the one that sets out to contain our roots and serve as a constant reference, and to which architecture seems bound. Marcel Meili might have been right when he said that "the dream of the metropolis is being built in the subsoil".¹ In this case, from awareness of the existence of sewers, the darkest and dirtiest servant, can be derived the idea that two cities exist simultaneously: the city of events and of the surroundings, of placed elements, of the text and of the context, of locations; and the city of connections, of broadcasters and receivers, of access and evacuation, of fluidity and movement.

The new collectors have been produced using a technique consisting in hailing, with powerful hydraulic jacks, prefabricated duct sections between 100 to 300 metres apart to an operations well between six and sixteen metres below the surface. The correct alignment of the ducts is controlled through the use of laser beams. In Passeig de Sant Joan, between La Diagonal and Carrer Casp, the collector consists of three parallel 1,100-metre-long tubes with a maximum diameter of 3.5 metres.
Photo: Jordi Bernadó.

Les clavegueres no apareixen entre nosaltres com a fet sinó per valor de la funció.

El que és important no és el conducte, sinó la dinàmica del transport, l'evacuació, i això ens allunya dels vells clixés del món de l'arquitectura, sempre pendent de la quietud i de l'estabilitat, amb moviments tan lents com gran és la inèrcia que han de vèncer.

Lluny de l'arquitectura apareixen conceptes com el de la mobilitat, el de la velocitat i, encara més, el de l'acceleració.

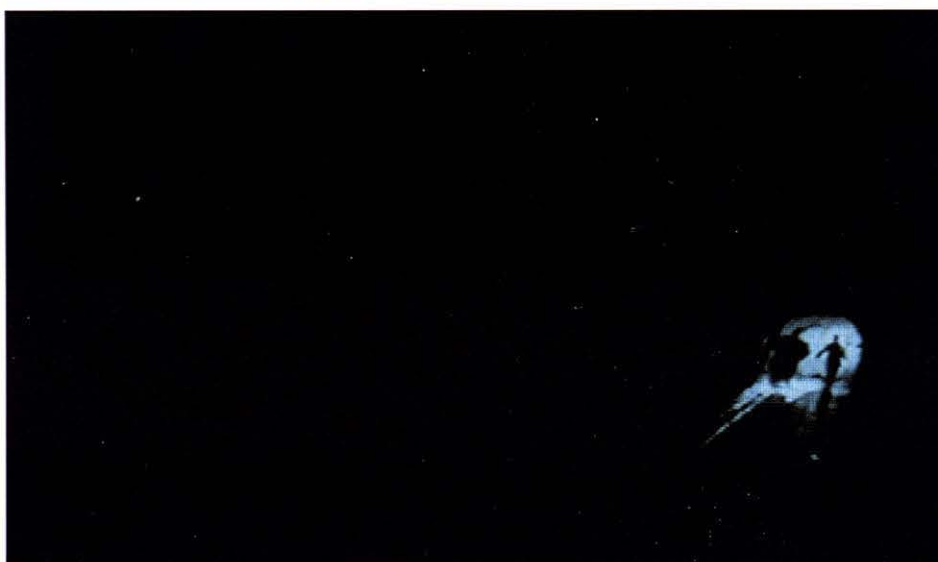
El món de la dinàmica, de la mobilitat, de ls fluids, el transport i la comunicació està assumint una importància especial.

L'enginyeria, que centra l'atenció en tots els vessants del moviment, del funcionament i el procés, està donant lloc a una ciutat paral·lela, caracteritzada pels fluxos i complementària a la ciutat estàtica, la que vol contenir les nostres arrels i serveix de referència constant, i a la qual sembla cenyir-se l'arquitectura. Possiblement tingui raó Marcel Meili quan afirma que "el somni de la metròpoli s'està construint en el subsòl"⁽¹⁾. En aquest cas, de la consciència de l'existència de les clavegueres, el més brut i fosc servent, se'n pot desprendre la idea que existeixen simultàniament dues ciutats: la ciutat dels fets i de l'entorn, d'elements emplaçats, del text i del context, de les localitzacions; i la ciutat de les connexions, dels emissors i els receptors, de l'accés i de l'evacuació, de la fluïdesa i del moviment.

Els nous col·lectors s'han realitzat amb una tècnica consistent a clavar trams prefabricats de conducte mitjançant uns potents gats hidràulics dins l'excavació horitzontal, a partir d'un pou d'operacions situat entre 6 i 16 metres de profunditat i a una distància entre ells de 100 a 300 metres. L'alineament correcte de les peces es controla mitjançant la utilització de raig làser. Al Passeig de Sant Joan, entre la Diagonal i el carrer Casp, el col·lector és format per tres tubs paral·lels d'uns 1.100 metres de llargada i un diàmetre màxim de 3,5 metres.
Foto: Jordi Bernadó.

1. See Marcel Meili: "The Periphery: a Letter from Zurich", in "Quaderns", no. 177, Barcelona, 1988.

(1) Vegeu Marcel Meili: "Perifèria: una carta des de Zurich", a "Quaderns", núm. 177, Barcelona, 1988.

Scenes from *The Third Man*, directed by Carol Reed (1949).

Viena, col·lector central. Imatge de *El tercer home* (*The Third Man*). Director: Carol Reed (1949).
Font / Source: Filmoteca de la Generalitat de Catalunya